

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2024.i42.p.24

MYKOLAD. HALIV, VASYLI. ILNYTSKYI, KATERYNAM. DUBYNA
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine)

TEACHERS OF PUBLIC (PRIMARY) SCHOOLS OF DROHOBYCH DISTRICT OF WEST UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (1918–1919)

Abstract. *The purpose of the article is to analyze the number, national composition, and participation in state-building processes of primary school teachers of the Drohobych district of the West Ukrainian People's Republic (WUPR) from the time of the formation of the Ukrainian government in November 1918 until the Polish occupation of Drohobych district in May 1919. Research methodology is based on the principles of historicism, systematicity, authorial objectivity, as well as general scientific (analysis, synthesis) and special-historical (historical-systemic, historical-typological, historical-genetic, historical-comparative) methods. The Scientific Novelty: for the first time, the number, national composition, participation in state-building processes of primary school teachers of the Drohobych district of WUPR were investigated.*

As a result of the research, it was established that by November 1, 1918, 370 primary school teachers worked in Drohobych district, of which only 87 were Ukrainians. At the end of November 1918, the Ukrainian educational authorities of the Drohobych district, headed by I. Lishchynskyi, obliged the teachers to take an oath of loyalty to the Ukrainian state. This act was initially performed by 132 teachers: 87 Ukrainians, 37 Jews and 8 Poles. By February 1919, 80 new teachers were accepted: 61 Ukrainians, 14 Poles, 5 Jews. Thus, the number of teachers in primary schools of the Drohobych district of WUPR reached 212 people. Some of the teachers (S. Kuzhil, E. Kuziv, I. Lishchynskyi, P. Lopata, K. Matsyuk, V. Ratal'skyi, etc.) took an active part in the processes of building the Ukrainian state. It has been investigated that the branch of the Society "Mutual Aid of Galician and Bukovynian Teachers", which published the newspaper "New School" ("Nova Schkola") since March 1919, continued to be active in the Drohobych district.

Keywords: *teachers, public (primary) schools, Drohobych district, West Ukrainian People's Republic.*

Citation. Haliv M, Ilnytskyi V., Dubyna K. Teachers of public (primary) schools of Drohobych district of West Ukrainian People's Republic (1918–1919). *Sumskyi istoryko-arkhivnyy zhurnal* [Sumy historical and archival journal]. №XLII. 2024. Pp.24-35 DOI: doi.org/10.21272/shaj.2024.i42.p.24

ГАЛІВ М.Д., ІЛЬНИЦЬКИЙ В.І., ДУБИНА К.М.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна)

УЧИТЕЛІ НАРОДНИХ (ПОЧАТКОВИХ) ШКІЛ ДРОГОБИЦЬКОГО ПОВІТУ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ (1918–1919)

Анотація. *Мета статті – проаналізувати чисельність, національний склад, участь в державотворчих процесах учителів народних (початкових) шкіл Дрогобицького повіту Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) від часу становлення української влади у листопаді 1918 р. до польської окупації Дрогобицьчини у травні 1919 р. Методологія дослідження спирається на принципи історизму, системності, авторської об'єктивності, а також загальнонаукові (аналіз, синтез) та спеціально-історичні (історико-системний,*

історико-типологічний, історико-генетичний, історико-порівняльний) методи. Наукова новизна: уперше досліджено чисельність, національний склад, участь в державотворчих процесах учителів народних (початкових) шкіл Дрогобицького повіту ЗУНР.

У результаті дослідження встановлено, що до 1 листопада 1918 р. у Дрогобицькому повіті працювало 370 учителів початкових шкіл, з них лише 87 українців. Наприкінці листопада 1918 р. українські органи управління освітою Дрогобицького повіту на чолі з І. Ліщинським зобов'язали вчителів скласти присягу на вірність Українській державі. Цей акт спочатку виконали 132 педагоги: 87 українців, 37 євреїв і 8 поляків. До лютого 1919 р. було прийнято 80 нових вчителів: 61 українець, 14 поляків, 5 євреїв. Тож кількість учителів у початкових школах Дрогобицького повіту ЗУНР сягнула 212 осіб. Частина учителів (С. Кузьіль, Є. Кузів, І. Ліщинський, П. Лопата, К. Мацюк, В. Ратальський та ін.) взяли активну участь у державотворчих процесах. На Дрогобищині у досліджуваний період продовжував активно діяти осередок Товариства «Взаємна поміч галицьких і буковинських учителів» на чолі з Костем Мацюком. З березня 1919 р. осередок видавав газету «Нова школа».

Ключові слова: учителі, народні (початкові) школи, Дрогобицький повіт, Західно-Українська Народна Республіка.

Цитування: Галів М.Д., Ільницький В.І., Дубина К.М. Учителі народних (початкових) шкіл Дрогобицького повіту Західно-Української Народної Республіки (1918–1919) // Сумський історико-архівний журнал. №XLII. 2024. С.24-35 DOI: doi.org/10.21272/shaj.2024.i42.p.24

Цьогоріч виповнюється 105 років з часу утворення Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР). У межах дослідження історії ЗУНР недостатньо вивченими залишаються громадсько-політичні, культурно-освітні, соціальні та економічні аспекти життя населення тих чи тих повітів новоствореної держави, зокрема й Дрогобицького. Серед тематичних проблем окресленого періоду, які потребують ретельного опрацювання, виділимо освітню сферу, зокрема становище учительства народних (початкових) шкіл, участі педагогів у державотворчих процесах, ставлення учителів-поляків і євреїв до української державності.

Освітню політику ЗУНР окреслено у працях Б. Тищика та О. Вівчаренко (Тищик, Вівчаренко, 1993), М. Сеньківа та І. Думинця (Сеньків, Думинець, 1996), С. Макарчука (Макарчук, 1997), М. Литвина та К. Науменка (Литвин, Науменко, 1995). У 2001 р. побачила світ ґрунтовна студія «Західноукраїнська Народна Республіка. 1918–1923 рр. Історія» (Карпенко, 2001), де у розділі «Суспільно-політичні та національно-культурні процеси» автори окреслили й становище шкільництва у новоствореній державі, підкреслили особливу увагу Державного секретаріату освіти до питань забезпечення вчителів. У 2003 р. опубліковано монографію В. Великочия «Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР» (Великочий, 2003), в якій характеризувалися й документи, пов'язані з історією шкільництва на Дрогобищині.

Наприкінці 1990-х років з'явилися наукові статті, присвячені освітнім процесам у ЗУНР. Дослідниця І. Курляк окреслила розвиток початкового та середнього шкільництва на західноукраїнських землях в період ЗУНР (Курляк, 1999). Т. Батюк описав становище шкільництва на Дрогобищині у 1918–1919 рр. (Батюк, 1997). Згодом з'явилися публікації присвячені управлінським та законодавчим аспектам системи освіти в ЗУНР (Шологон, 2009; Грабовська, 2009; Купрійчук, 2013; Кольбенко, 2018; Королько, 2018). Низка дослідників вивчали біографії осіб, пов'язаних з освітнім життям Дрогобищини початку ХХ ст. Так, В. Сіка писала про директора Дрогобицької гімназії А. Алиськевича (Сіка, 2012), О. Баган – про професора цієї ж гімназії В. Бірчака (Баган, 2017), П. Гуцал – про І. Ліщинського (Гуцал, 2016). У статті М. Галіва та К. Дубини розкрито становище

Дрогобицької державної гімназії у 1918–1919 рр. (Галів, Дубина, 2021). Низка статей висвітлюють стан освіти на Дрогобиччині напередодні та після Першої світової війни (Галів, Ільницький, Шикітка, 2023; Галів, Батюк, Шикітка, 2023; Haliv, Nevmerzhytska, 2018; Haliv, Pnytskyi, 2019). Деякі методологічні аспекти дослідження висвітлено у статтях М. Галіва та В. Ільницького (Haliv, Pnytskyi, 2021; Pnytskyi, Haliv, 2022). Загалом констатуємо, що на сьогодні є потреба дослідити становище учительства Дрогобиччини в умовах ЗУНР.

Мета статті – проаналізувати становище вчителів початкових шкіл Дрогобицького повіту ЗУНР (чисельність, національний склад, участь в державотворчих процесах) від часу становлення української влади у листопаді 1918 р. до польської окупації Дрогобиччини у травні 1919 р.

Напередодні Першої світової війни народне (початкове) шкільництво Дрогобиччини налічувало 88 державних (етатових) шкіл, 1 приватну (оо. василіан у Дрогобичі), 6 визнанневих (євангелістських шкіл німецьких колоністів) – разом 95 освітніх закладів початкового типу. Серед державних найбільше було однокласних шкіл – 54, двокласних – 16 (Szematyzm, 1914: 743–747). Значна частина шкіл були польськомовними. Згідно зі звітом Дрогобицької окружної шкільної ради (дається початком 1919 р.), до листопада 1918 р. загалом в Дрогобицькому повіті було 28 польських шкіл: 8 у Дрогобичі, 4 у Бориславі і Волянці, 10 державних і 6 приватних (належних “Товариству школи людowej”) шкіл у селах (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 1). Однак, враховуючи, що в українських школах часто працювали вчителі-поляки, то мовою навчання де-факто ставала польська.

На початку листопада 1918 р. українські громадсько-політичні сили зуміли захопити владу у Дрогобичі, і, зокрема, взяли до організації органів управління освітою. До того шкільним інспектором Дрогобицького шкільного округу був поляк Станіслав Гарліцький – учитель однієї з виділових шкіл у Дрогобичі (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 1зв). 4 листопада 1918 р. окружну шкільну раду очолив Іван Ліщинський, який теж працював учителем виділової школи у повітовому центрі. Уже 12 листопада 1918 р. в друкованому органі повітової Управи Української національної ради в Дрогобичі – газеті “Дрогобицький листок” було зазначено, що окружною шкільною радою орудує інспектор Іван Ліщинський (Тимчасові управителі, 1918: 4).

Вважаємо доцільним коротко окреслити біографію цієї особистості. Іван Ліщинський народився 1883 р. у с. Підмихайля (нині Калуського р-ну Івано-Франківської області). Закінчив учительську семінарію у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), згодом – педагогічні курси, склав іспит на вчителя виділових шкіл. До 1914 р. викладав у виділовій школі у Дрогобичі. Під час Першої світової війни воював у австро-угорській армії. В період ЗУНР Іван Ліщинський став членом Дрогобицького повітової управи Української Національної Ради, шкільним інспектором, четарем Української Галицької Армії (далі – УГА). Від 1921 р. учителював в українській приватній школі у Львові. Був членом управи Товариства “Взаємна поміч народного учительства”, редактором журналу “Учительське слово” (1921 – 1922 рр.), головою Організації українців Львова (1922–1926 рр.). Брав участь у створенні Українського національно-демократичного об’єднання (1925 р.), був шкільним референтом його Центрального комітету (до 1930 р.). У 1928 р. обраний послом сейму Польщі від Блоку національних меншин. 9 вересня 1930 р. Івана Ліщинського заарештувала польська поліція, а 29 квітня 1931 р. його було засуджено до двох років ув’язнення за “нешанування влади та заклики до антипольських виступів”. Звільнений після розгляду касації. Надалі активної участі в громадсько-політичному житті не брав, займався переважно педагогічною діяльністю. Публікував статті в часописах “Діло”, “Учительське слово”, “Життя і школа”, “Шлях виховання й навчання” та ін. Помер Іван Ліщинський 10 лютого 1941

р. (Гуцал, 2016; Кугутяк, 2002: 302, 315, 331, 359, 360, 367, 426, 460, 467, 480, 482, 483, 487; Карпенко, Мицан, 2005: 7, 406, 471, 492; 3 Дрогобиччини, 1919і: 3). Відомо, що у 1926 р. І. Ліщинський у газеті “Діло” опублікував статтю, присвячену проблемам і потребам українського народного вчителства (Ліщинський, 1926).

За ініціативи української шкільної влади в Дрогобицькому повіті почалася українізація початкового шкільництва. Згідно зі звітом Дрогобицької окружної шкільної ради, усі польські школи в повіті було закрито, оголошено нові записи учнів і запроваджено у них українську мову як мову навчання. Виняток зробили лише для польської школи с. Рихтичі Польські, “позаяк населене є виключно польське і істноване такої школи є оправдане” (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 1). Тож станом на січень-лютий 1919 р. усі державні початкові школи повіту, крім однієї, стали українськими.

До нашого часу дійшов “Виказ народних і виділових шкіл в місті Дрогобичі і окрузі”, датований 1 лютого 1919 р. і підписаний І. Ліщинським. Згідно з ним, на той час в повіті налічувало 90 шкіл, але не всі вони діяли. У Дрогобичі дві чотирикласні чоловічі школи були об’єднані в одну, тож загальна кількість шкіл зменшилася до семи. Були закриті однокласні школи, які належали “Товариству школи людової”, у селах Тустановичі, Трускавець, Потік, Губичі. Польські школи у селах Липовець і Липиці також закрито (мабуть, через брак вчителів). Водночас діяли релігійні школи з німецькою мовою навчання у с. Нейдорфі та с. Кенігсау. “Виказ...” демонструє різке зменшення кількості вчителів у деяких школах порівняно з жовтнем 1918 р. Наприклад, у виділовій жіночій школі Дрогобича з 26 педагогів залишилося 15, у шестикласній чоловічій школі в Бориславі з 22 учителів залишилося 11 (такі ж показники були і в шестикласній жіночій школі Борислава), у чотирикласних (чоловічій і жіночій) школах с. Волянка показники були, відповідно, такими: 15/8 і 12/6. Не було вчителів в однокласних школах сіл Бистриця, Бійнич, Кропивник Новий, Монастир Летнянський, Груд (зараз – с. Городківка), Майдан, Орів Долишній, Почаєвичі, Раделичі, Рибник, Солонсько, Старе Село, Станія, Вацовичі, двокласних школах сіл Сілець і Стебник (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 3–5). Тож, за нашими підрахунками, станом на 1 лютого 1919 р. в Дрогобицькому повіті діяли 67 початкових шкіл. Тож кількість початкових освітніх інституцій на Дрогобиччині, з огляду на об’єктивні обставини (війна, нестача вчителів, політика української влади у сфері національного шкільництва та ін.), зменшилася майже на третину порівняно з “долистопадним *status quo ante*”.

Учительство Дрогобицького повіту взяло активну участь у революційних подіях кінця 1918 – початку 1919 р. Так, у перші листопадні дні 1918 р. до Дрогобича прибув озброєний загін селян із с. Добрівляни (приблизно 50 осіб) на чолі з учителем Степаном Кужелем. Цей загін роззброїв відділ військової жандармерії і угорський військовий загін, здобувши понад 10 кулеметів та багато іншої зброї. Пізніше він брав участь у захопленні Дрогобицького староства і магістрату, залізничного вокзалу, пошти, військових складів тощо (Карпенко, 2001: 130–131). У газеті “Дрогобицький листок” 18 листопада 1918 р. з приводу цих подій зазначалося: “Тими героями, що помогли наше місто визволити з польського ярма, були добрівлянські і з Волі Якубової селяни під проводом четаря Кужіля і десятника Кулиничя...” (Спростоване, 1918: 4). Про С. Кужеля у свої спогадах захоплено писав один із чільних діячів національно-державотворчих процесів на Дрогобиччині гімназійний професор Володимир Бірчак (Бірчак, 1931: 752). Позитивно характеризували цього учителя очевидці та учасників тогочасних подій Віктор Пацлавський та Лука Луців (Пацлавський, 1973: 70; Луців, 1973: 75). Заступник голови повітової Української національної ради В. Бірчак надав народному учителю С. Кужілю військове звання четаря (Бірчак, 1931: 753). Відтак четар С. Кужіль ефективно командував облогою Борислава, відбиваючи спроби

нападів польських легіонерів на Дрогобич (Як Дрогобиччина, 1918: 2). 20 січня 1919 р. він виступив з промовою перед дрогобичанами під час “свята злуки”, закликавши містян до карності і порядку (Свято злуки, 1919: 3).

Серед активних громадських діячів Дрогобиччини кінця 1918 – початку 1919 р. були і “помічний інспектор шкіл” (заступник І. Ліщинського) Павло Лопата (Луковецький, 1973: 750), учитель із с. Воля Якобова Кость Мацюк та вчителька з Дрогобича Єфрозина Кузів. Двоє останніх, для прикладу, брали участь у великій нараді представників сільських громад та організацій Дрогобиччини, яка відбулася у неділю 4 грудня 1918 р. в залі засідань Дрогобицької повітової ради (зараз – будівля музею «Дрогобиччина»). На нараду прибули 186 делегатів громад, які представляли 53 громади Дрогобицького повіту. Головував на нараді очільник Управи повітової Української національної ради С. Вітик. Під час наради йшлося і про шкільні справи. Так, учитель К. Мацюк закликав селян допомагати учительству та пропонував, щоб “харчова комісія” зайнялася питанням забезпечення учителів провізією. Учитель Олексюк просив забезпечити розподіл солі серед сільського населення. Інспектор І. Ліщинський представив стан шкільництва в Галичині, підкреслив вагу освіти, бо “яка школа – такий народ”. Є. Кузів запропонувала, щоб шкільні справи завжди були першорядними на порядку денному Управи повітової Української національної ради в Дрогобичі (Перші наради, 1918: 3–4). Пізніше (лютий 1919 р.) Єфрозина Кузів, а також учительки Євгенія Нікоракова, Ольга Крисько, Марія Войтович, Ольга Коцко заснували в Дрогобичі “Жіночий комітет опіки над українським жовніром” (голова – Є. Кузів) (3 Дрогобиччини, 1919а: 4). Зауважимо, що Кость Мацюк та Іван Ліщинський 2 березня 1919 р. увійшли до складу переобраної Управи повітової Української національної ради у Дрогобичі (як представники учительства). Крім того, до Управи була обрана і вчителька Ольга Коцко як делегат жіноцтва (3 Дрогобиччини, 1919b: 4). 23 і 28 квітня 1919 р. К. Мацюк був секретарем чергових засідань повітової Української національної ради у Дрогобичі (3 Дрогобиччини, 1919f: 4; 3 Дрогобиччини, 1919g: 4). Він також проводив агітаційну роботу серед селян Дрогобиччини у травні 1919 р. (3 Дрогобиччини, 1919i: 3). Як відомо, учителі шкіл Дрогобиччини К. Мацюк, Є. Кузів та І. Романяк були делегатами З’їзду галицьких вчителів, який відбувся 3–4 лютого 1919 р. у Станіславі. Про патріотизм дрогобицького вчительства під час революційних подій кінця 1918 – початку 1919 р. свідчить і той факт, що 16 педагогів із Дрогобицького повіту вступили до УГА (Батюк, 1997: 29).

Активну громадську позицію зайняв і учитель виділової школи в Дрогобичі Василь Ратальський (приятель Івана Франка). Як представник Дрогобицької повітової Української національної ради він 1 грудня 1918 р. брав участь у віче в с. Ролів, куди також прибули селяни з сусідніх сіл. Учитель виголосив реферат про сучасний стан справ у повіті, запропонував заснувати комітет, який співпрацював би з “Національним банком” в Дрогобичі, а також закликав збирати харчі для українського війська та надсилати його в розпорядження Бойової управи в Дрогобичі (Віче в Ролеві, 1918: 7). Зі спогадів В. Бірчака відомо, що він призначив учителя міської школи мужем довір’я повітової Української національної ради на Державну фабрику мінеральних олій (нафтопереробний завод) (Бірчак, 1931: 755). Цим учителем був саме В. Ратальський, який виконував обов’язки адміністративного директора зазначеної фабрики (Ратальська-Вербяна, 1973: 698; Тимчасові управителі, 1918: 4; Свято злуки, 1919: 3; Посмертна згадка, 1919: 4).

Як зазначив Т. Батюк, учительський корпус Дрогобицького повіту восени 1918 р. об’єднував у своїх лавах 374 особи, серед них було 94 (25 %) українців, 40 (9 %) – євреїв і 240 (65 %) – поляків (Батюк, 1997: 27). Натомість, згідно зі звітом Дрогобицької окружної

шкільної ради (датований, не пізніше лютого 1919 р.), перед 1 листопада 1918 р. в Дрогобицькому повіті працювало 370 учителів, з них українців – 87 (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 1). До нашого часу дійшов “Виказ учительських сил перед 1 падолиста 1918”, підписаний І. Ліщинським та засвідчений печаткою Дрогобицької окружної шкільної ради. У ньому справді міститься 370 прізвищ учителів, вказується їх релігійна приналежність, національність, місце праці (місто чи село), посада (стала чи тимчасова), стаж педагогічної роботи (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 20–31). Загалом наведені у “Виказі...” факти корелюють зі згаданим звітом Дрогобицької окружної шкільної ради щодо національної приналежності вчителів. Відзначимо, що у “Виказі...” І. Ліщинський, мабуть за австрійською бюрократичною традицією, записував учителів мойсеєвого віровизнання до поляків, не виділяючи графі “єврей”.

Згідно з “Виказом...”, найстаршими вчителями були: українці Михайло Дуб (Ролів) – 58 років, Олекса Комарницький (Горуцько) – 65 років, Стефан Ковалів (Борислав) – 60 років, Мальвіна Калужняцька (Дрогобич) – 60 років, Теодор Кондрат (Дрогобич) – 59 років, Іван Татомир (Опака) – 56 років, Еміліян Коцко (Дрогобич) – 56 років, Юлія Німентовська (Уляна Кравченко, Дрогобич) – 56 років, Атаназій Томашек (Сторона) – 52 роки, Осипа Ольшанська (Дрогобич) – 52 роки, Семен Федина (Дрогобич) – 51 рік, поляки Едмунд Булічек (Стебник) – 58 років, Адольф Кельгофер (Східниця) – 54 роки, Францішек Єзерський (Тустановичі) – 52 роки, Антоній Станкевич (Дрогобич) – 52 роки, Міхал Чепель (Дрогобич) – 51 рік, єврейка Анна Туртельтавт (Дрогобич) – 56 років (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 20–31). Найбільше вчителів було віком від 25 до 45 років.

Наприкінці листопада 1918 р. шкільні власті Дрогобицького повіту на чолі з І. Ліщинським зобов’язали вчителів повіту скласти присягу на вірність Українській державі. За даними Т. Батюка, який спирався на дрогобицький часопис «Нова школа», цей акт виконали вчителі-українці (94 особи), євреї (38 осіб) і 19 освітян-поляків (Батюк, 1997: 28). Згідно зі звітом Дрогобицької окружної шкільної ради, “зложили приречення і зголосилися до служби” всі вчителів-українці (87 осіб), усі вчителі-євреї (37 осіб) і 8 вчителів-поляків (разом – 132 педагоги). Для того, щоб заповнити вакантні місця українська шкільна влада впродовж листопада 1918 – січня 1919 р. прийняла на роботу нових учителів: українців 61, поляків – 14, євреїв – 5 (разом 80). Тож кількість учителів у початкових школах Дрогобицького повіту сягнула 212 осіб (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 23: 1).

Відзначимо, що до нашого часу дійшов “Виказ українського народного вчителства, яке зложило присягу”, який датований 15 січня 1919 р. і підписаний головою Дрогобицької окружної шкільної ради І. Ліщинським. У цьому документі наведено 212 прізвищ вчителів повіту, які склали присягу на вірність ЗУНР (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 1–6). Серед тих, хто склали присягу були відомі в повіті вчителі – Дмитро Беч (Улично), брати відомо українського військового діяча Осипа Думина Іван та Яків Думини (Дрогобич і Ластівки), Симон Федина (Дрогобич), директор Теодор Кондрат (Дрогобич), Єфрозина Кузів (Дрогобич), Петро Крайчик (Борислав), Стефан Ковалів (Борислав), Іван та Осип Ліщинські (Дрогобич), Кость Мацюк (Воля Якубова), Юлія Німентовська (письменниця Уляна Кравченко; Солець), Василь Ратальський (товариш Івана Франка; Дрогобич), Іван Татомир (Опака), Микола Швед (Тинів), Юліан Карпінський (Гаї Нижні) тощо. Щоправда й цей список викликає певну недовіру, оскільки серед учителів, які склали присягу згадується і Григорій Коссак (Ясениця) та Стефан Кужіль (Старе Село) (ЦДАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 6). Обидва вони на той час вже не вчителювали, а перебували в лавах Української галицької армії.

Серед вчителів-євреїв Дрогобицького повіту, які присягнули на вірність ЗУНР, слід назвати таких педагогів: Ернестина та Імма Ашкеназі (Дрогобич і Волянка), Густа Вердінгер (Східниця), Берта Айзеншток та Берда Гольденберг (Борислав), Ісаак Ференгоф (Дрогобич), Розалія Крайсберг (Східниця), Файга Клінгофер (Волянка), Лея Росберберг, Лея і Хана Тігерман, Шац Шварцберг (Дрогобич), Рахіль Фрідлендер, Етиль Бразилітен, Лея та Еля Етінгер, Файба та Самуль Зегер (Борислав) тощо (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 1–6).

До нашого часу дійшов перелік вчителів, які отримували платню через податковий уряд в Дрогобичі. На жаль, документи щодо вчителів, зареєстрованих в податкових урядах сіл Меденичі і Підбуж, не збереглися. Згаданий перелік важливий тим, що вказує релігійну приналежність учителів Дрогобиччини. Згідно з ним, вчителями римо-католицького обряду були Марія Влязлова (Станія), Марія Волошинова (дружина вчителя-українця Петра Волошина; Тустановичі), Казимир Домбровський (Губичі), Елена Добжанська (Рихтичі польські), Станіслав Калачинський, Елена Калачинська (Мразниця), Марія Комарницька (Гаї Вижні), Ольга Коссак (дружина Григорія Коссака; Ясениця), Кароліна Крайчик (дружина вчителя-українця Петра Крайчика; Борислав), Фелікс Лебенсрат і Станіслава Лебенсрат (Брониця), Ванда Монастирська (Східниця), Євгенія Нікоракова (Дрогобич), Ядвіга Огар (дружина вчителя-українця Косми Огара; Добрівляни), Броніслава Рандзівна (Гаї Нижні), Антін Румансторфер (Губичі), Марія Сурмівна (Стебник), Альфред Чернявський (Борислав), Осипа Баранова (дружина вчителя-українця Михайла Барана; Солонсько), Франц Вольф (Більче), Володимира Вольф (Криниця), Казимир Онацький (Довге біля Меденич), Сюзанна Романюк (Горуцько), Марія Смолинська (дружина вчителя-українця Северина Смолинського; Лішня) Степанія Сенишин (Опарі), Катерина Стахурська (Ріпчиці) (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 7–34).

Зіставивши цей перелік учителів, які належали до відання податкового уряду в Дрогобичі, із укладеним І. Ліщинським «виказом» народних педагогів, котрі склали присягу, доходимо висновку, що серед учителів римо-католиків на службу до освітніх установ ЗУНР стали Марія Влязлова (Станія), Марія Волошинова (Тустановичі), Ольга Коссак (Ясениця), Кароліна Крайчик (Борислав), Фелікс Лебенсрат (Брониця), Євгенія Нікоракова (Дрогобич), Ядвіга Огар (Добрівляни), Броніслава Рандзівна (Гаї Нижні), Антін Румансторфер (Губичі), Марія Смолинська (Лішня), Сюзанна Романюк (Горуцько), Елена Добжанська (вже не Рихтичі польські, а Більче), Ванда Монастирська (Східниця) (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 1–6). Тож бачимо, що значна частина вчителів-поляків, зазначених у документах Дрогобицького податкового уряду, все ж перейшли на службу до Української держави. А до них слід додати ще й таких педагогів як Казимира Лєсна (Винники), Броніслав Добровольський і Сабіна Добровольська (Волянка), Казимир Онацький (Майдан) (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 1–6). Тож ми знаємо 17 прізвищ учителів-римо-католиків (більшість з яких були етнічними поляками), котрі присягнули на вірність ЗУНР. Прізвища ще двох педагогів-поляків, як склали присягу новоствореній Українській республіці, наразі залишаються не встановленими.

З наукових досліджень відомо, що 223 польські вчителі відмовилися від складання присяги і їх було звільнено від служби. З огляду на це, до вчительської праці було залучено понад 70 нових осіб, з них 61 українців, 6 євреїв, 3 поляків. На початок 1919 р. на Дрогобиччині налічувалося 223 освітяни, з них 150 (70 %) були українцями, 46 (20 %) – євреями і 22 (10 %) – поляками. Вже на початок січня 1919 р. тут, за винятком с. Рихтичі Польські, інші польські школи були закриті (Батюк, 1997: 28).

На Дрогобиччині у досліджуваний період продовжували активно діяти українські освітні товариства. Серед них слід загадати Товариство “Взаїмна поміч галицьких і буковинських учителів”. Воно активно опікувалося соціально-професійними інтересами

народного вчителівства. Вже 10 січня 1919 р. дрогобицький осередок цього Товариства, очолюваний учителем із с. Воля Якубова Костем Мацюком, надіслав до повітової Української національної ради в Дрогобичі розлогий лист із обґрунтуванням необхідності матеріально підтримати вчителів (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 37–39). Відзначимо, що цей проект 20 січня 1919 р. було відправлено ще й до Державного секретаріату освіти ЗУНР (ЦДІАУЛ. Ф. 667. Оп.1. Спр. 24: 36).

Дрогобицькі вчителі українських шкіл оголошували збірки коштів на допомогу УГА. Так, у лютому-квітні 1919 р. школа під керівництвом Ратальської збрала 50 крон і 12 сотиків, школа Івана Думина – 160 крон, школа Теодора Кондрата – 88 крон, школа Єфрозини Кузів – 338 крон (Оголошення, 1919: 4). Під час святкування іменин Є. Кузів школярі збрали для українського війська 177 крон, школа Созанського збрала 43 крони, школа с. Доброгостів – 40 крон (З Дрогобиччини, 1919d: 4). Школярі зі с. Дерезичі збрали 70 крон (З Дрогобиччини, 1919e: 4). Наприкінці квітня – на початку травня 1919 р. школа с. Уличне збрала для українських вояків 70 крон, школа у с. Попелі – 32 крони 50 сотиків, школа у с. Гаї Нижні – 30 крон, школа у с. Губичі – 68 крон, школа у Дрогобичі (директор Т. Кондрат) – 35 крон (З Дрогобиччини, 1919h: 4). Водночас учительство Дрогобиччини взялося й за видання власного часопису. У березні 1919 р. в Дрогобичі почався друк газети «Нова школа». Часопис відзначався розмаїттям матеріалу та ідейним змістом, але невисоким рівнем літературної коректури. У першому числі газети були такі матеріали: «Від редакції», «Образок стану народного шкільництва в Дрогобиччині в часах Австро-польського режиму», «Народне шкільництво Дрогобицького повіта під теперішню пору», «Дещо про реформу школи», «На волі» (вірш), «З чорної книги польського інспектора», а також обіжники й розпорядження шкільних властей (З Дрогобиччини, 1919c: 4).

Отже, до 1 листопада 1918 р. у Дрогобицькому повіті працювало 370 учителів початкових (народних) шкіл, з них українців – 87 (23,5%). Переважна більшість педагогів належали до інших національностей, передовсім польської, єврейської, німецької (76,5%). Однак в умовах ЗУНР та українсько-польської війни (1918–1919) чисельність і національний склад вчителівства Дрогобиччини змінилися. Наприкінці листопада 1918 р. шкільні власті Дрогобицького повіту на чолі з І. Ліщинським зобов'язали вчителів повіту скласти присягу на вірність Українській державі, до чого вороже поставилася більшість учителів поляків і частина педагогів-євреїв. Акт присяги спочатку виконали 132 шкільних педагога: 87 українців, 37 євреїв і 8 поляків. До лютого 1919 р. було прийнято 80 нових вчителів: 61 українець, 14 поляків, 5 євреїв. Тож кількість вчителів у початкових школах Дрогобицького повіту сягнула 212 осіб, однак порівняно з «долистопадним» періодом зменшення педагогічного контингенту було доволі значним – на 43,7%. Звісно, цю обставину зумовлював ще й об'єктивний процес – скорочення мережі початкових шкіл, особливо польськомовних. Однак слід визнати, що більшість польських учителів в умовах появи незалежної Польської держави, яка вела війну проти ЗУНР й прагнула включити до свого складу Східну Галичину, зайняли вичікувальну позицію й відмовилися співпрацювати з українською владою. Учителі-українці загалом перебували на національно-патріотичних засадах, присягнувши на вірність ЗУНР. Частина з них (С. Кужіль, Є. Кузів, І. Ліщинський, П. Лопата, К. Мацюк, В. Ратальський та ін.) взяли активну участь у державотворчих процесах, деякі вступили до лав УГА. На Дрогобиччині у досліджуваний період продовжував активно діяти осередок Товариства «Взаїмна поміч галицьких і буковинських учителів» на чолі з Костем Мацюком. З березня 1919 р. осередок видавав газету «Нова школа». Однак окупація польськими військами території ЗУНР, зокрема й Дрогобицького повіту, поклала край «українізації» кадрового складу початкових шкіл й у наступні роки докорінно змінила національне обличчя педагогічних кадрів початкових шкіл на українських землях міжвоєнної Польщі.

Література:

- Баган, 2017 – *Баган О.* Українська Національна Революція в Дрогобичі очима Володимира Бірчака (За матеріалами спогадів в “Літературно-науковому віснику” і “Вістнику”) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. 2017. Спец. вип. 3. С. 171–187.
- Батюк, 1997 – *Батюк Т.* Шкільництво Дрогобиччини в роки Західноукраїнської Народної Республіки // Дрогобицький краєзнавчий збірник. 1997. Вип. II. С. 26–31.
- Бірчак, 1931 – *Бірчак В.* Дрогобицька епопея: уривки з спогадів // Літературно-науковий вістник. 1931. Кн. 7–8. С. 613–625; Кн. 9. С. 751–765; Кн. 11. С. 1003–1011.
- Великочий, 2003 – *Великочий В.С.* Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 278 с.
- Віче в Ролеві, 1918 – Віче в Ролеві // Дрогобицький Листок. 1918. Ч. 7–8, 28 грудня. С. 7.
- Галів, Батюк, Шикітка, 2023 – *Галів М., Батюк Т., Шикітка Д.* Діяльність українських громадських організацій Дрогобиччини в умовах відродження української державності (1918–1919): за матеріалами газети “Дрогобицький Листок” [Activities of Ukrainian public organizations in Drohobych County in the conditions of the revival of Ukrainian statehood (1918–1919): according to the materials of the newspaper “Drohobytzky Lystok” (“Drohobych Leaf”)] // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. 2023. Вип. 46. С. 86–93.
- Галів, Ільницький, Шикітка, 2023 – *Галів М., Ільницький В., Шикітка Д.* Газета “Дрогобицький Листок” (листопад 1918 – травень 1919 рр.): характеристика часопису // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. Вип. 69. Том 1. С. 37–45.
- Галів, Дубина, 2021 – *Галів М., Дубина К.* Діяльність Дрогобицької державної гімназії у роки Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1919) // Садиба Франка: науковий збірник заповідника “Нагуєвичі”. Кн. II. Дрогобич: Посвіт, 2021. С. 646–660.
- Грабовська, 2009 – *Грабовська Г.* Правове забезпечення освітньої сфери в Західноукраїнській Народній Республіці // Вісник Київського університету права. 2009. № 4. С. 65–69.
- Гуцал, 2016 – *Гуцал П.* Іван Ліщинський // Енциклопедія сучасної України. Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55928
- 3 Дрогобиччини, 1919a – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919a. № 13, 6 лютого. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919b – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919b. № 23, 9 марта. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919c – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919c. № 27, 23 марта. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919d – 3 дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919d. № 31, 6 цвітня. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919e – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919e. № 32, 9 цвітня. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919f – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919f. № 36–37, 27 цвітня. С. 8.
- 3 Дрогобиччини, 1919g – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919g. № 38–39, 1 мая. С. 8
- 3 Дрогобиччини, 1919h – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919h. № 40, 7 мая. С. 4.
- 3 Дрогобиччини, 1919i – 3 Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1919i. № 41, 15 мая. С. 3.
- Карпенко, 2001 – *Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Керівник авт. кол. й відп. ред. О. Карпенко.* Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.
- Карпенко, Мицан, 2005 – *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали. Т. 3. Кн. 2 / Упоряд. О. Карпенко, К. Мицан.* Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2005. 680 с.
- Кольбенко, 2018 – *Кольбенко А.* Правове регулювання освіти в Західноукраїнській Народній Республіці // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2018. Вип. 67. С. 47–53.
- Королько, 2018 – *Королько А.* Культурно-освітня діяльність українських повітових шкільних рад Покуття періоду ЗУНР (листопад 1918 – травень 1919 рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. 2018. № 1 (47). С. 80–98.
- Кугутяк, 2002 – *Кугутяк М.В.* Історія української націонал-демократії (1918–1929). Т. 1. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 536 с.
- Купрійчук, 2013 – *Купрійчук В.* Державне управління у галузі освіти Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918 – 1919 рік) // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2013. № 1. С. 218–225.
- Курляк, 1999 – *Курляк І.* Розвиток шкільництва на західноукраїнських землях в період ЗУНР (1918 – 1919 рр.) // Педагогіка і психологія. 1999. № 4. С. 127–135.
- Литвин, Науменко, 1995 – *Литвин М., Науменко К.* Історія ЗУНР. Львів: Інститут українознавства НАН України, 1995. 368 с.
- Ліщинський, 1926 – *Ліщинський І.* Українське народне учительство // Діло. 1926. 4 липня.
- Луковецький, 1973 – *Луковецький І.* Павло Лопата на народній праці в Дрогобичі // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: НТШ, 1973. С. 750–752.
- Луців, 1973 – *Луців Л.* Дрогобич під час української влади в 1918–1919 роках // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: НТШ, 1973. С. 74–84.

- Макарчук, 1997 – *Макарчук С.* Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР. Львів: Світ, 1997. 192 с.
- Оголошення, 1919 – Оголошення. Дрогобицький Листок. 1919. № 26, 10 марта. С. 4.
- Пацлавський, 1973 – *Пацлавський В.* Перший листопад у Дрогобичі і Бориславський фронт // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: НТШ, 1973. С. 68–74.
- Перші наради, 1918 – Перші наради відпоручник сільських громад та організацій Дрогобиччини // Дрогобицький Листок. 1918. Ч. 6, 15 грудня. С. 3–4.
- Посмертна згадка, 1919 – Посмертна згадка // Дрогобицький Листок. 1919. № 13, 6 лютого. С. 4.
- Ратальська-Вербяна, 1973 – *Ратальська-Вербяна М.* З моїх споминів про батька [From my memories of my father] // Дрогобиччина – земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: НТШ, 1973. С. 698–700.
- Свято злуки, 1919 – Свято злуки в Дрогобичі // Дрогобицький листок. 1918. Ч. 8, 23 січня. С. 3.
- Сеньків, Думинець, 1996 – *Сеньків М., Думинець І.* Західноукраїнська Народна Республіка. 1918–1919 рр. Дрогобич, 1996. 110 с.
- Сіка, 2012 – *Сіка В.* Педагогічна діяльність Андрія Алиськевича у гімназіях Закарпаття 1920-х років / Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2012. Вип. 3. С. 332–338.
- Спростованне, 1918 – Спростованне. Дрогобицький Листок. 1918. Ч. 2, 18 падолиста. С. 4.
- Тимчасові управителі, 1918 – Тимчасові управителі урядів української держави в Дрогобичі // Дрогобицький Листок. 1918. Ч. 1, 12 падолиста. С. 4.
- Тищик, Вівчаренко, 1993 – *Тищик Б., Вівчаренко О.* Західноукраїнська Народна Республіка. 1918–1923 рр. Коломия: Вік, 1993. 120 с.
- ЦДІАУЛ – Центральний державний історичний архів України у Львові.
- Шологон, 2009 – *Шологон Л.* Освітні процеси в Західно-Українській Народній Республіці (1918–1919 рр.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2009. Вип. 18. С. 240–248.
- Як Дрогобиччина, 1918 – Як Дрогобиччина перейшла у владу “Української Національної Ради” // Дрогобицький Листок. 1918. Ч. 1, 12 падолиста. С. 2.
- Haliv, Ilnytskiy, 2019 – *Haliv M., Ilnytskiy V.* The Industrial School for Jewish Girls, Sambir (1925 – 1939): A Local Institutional Description // *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica.* 2019. Issue 23/1: Minorities in East-Central Europe throughout the Twentieth Century. P. 119–132.
- Haliv, Ilnytskiy, 2021 – *Haliv M., Ilnytskiy V.* The Methods of Internal Criticism of Written Sources in the Works of Ukrainian Historians: On the Example of Scientific Narratives on the History of Education (1840s–1930s) // *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica.* 2021. Issue 25(1). Pp. 281–297.
- Haliv, Nevmerzhytska, 2018 – *Haliv M., Nevmerzhytska O.* The Statute of the Industrial School in Drohobych (1888) as a historical source // *Східноєвропейський історичний вісник [East European Historical Bulletin].* 2018. Випуск 6. С. 70–77.
- Ilnytskiy, Haliv, 2022 – *Ilnytskiy V., Haliv M.* Theoretical Argumentation in the Historical Narrative of Ukraine of the Second Half of the 19th – First Half of the 20th century (on the Example of Research in the History of Education) // *Eminak: Scientific Quarterly Journal.* 2022. N. 3 (39) (July-September). С. 66–80.
- Szematyzm, 1914 – *Szematyzm Krylestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem ksiakstwem krakowskiem na rok 1914.* Lwow: Naki. Galic. c.k. Namiestnictwa; Z drukarni W. Jozickiego, 1914. 1769 s.

References

- Bahan, 2017 – *Bahan O.* Ukrainska Natsionalna Revoliutsiia v Drohobychi ochyma Volodymyra Birchaka (Za materialamy spohadiv v “Literaturno-naukovomu visnyku” i “Vistnyku”) [The Ukrainian National Revolution in Drohobych through the eyes of Volodymyr Birchak (Based on the memoirs in “Literary and Scientific Bulletin” and “Vistnyk”)] // *Drohobytshkyi kraieznavchyi zbirnyk.* 2017. Special issue 3. S. 171–187. [in Ukrainian].
- Batiuk, 1997 – *Batiuk T.* Shkilnytstvo Drohobychchyny v roky Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliky [Schooling in Drohobych County during the years of the West Ukrainian People’s Republic] // *Drohobytshkyi kraieznavchyi zbirnyk.* 1997. Issue II. S. 26–31. [in Ukrainian].
- Birchak, 1931 – *Birchak V.* Drohobytshka epopeia: uryvky z spohadiv [Drohobych’s epic: excerpts from memories] // *Literaturno-naukovyi vistnyk.* 1931. Nr 7–8. S. 613–625; Nr 9. S. 751–765; Nr 11. S. 1003–1011. [in Ukrainian].
- Velykochyi, 2003 – *Velykochyi B.* Dzherela do vyvchennia derzhavnogo budivnytstva v ZUNR [Sources for the Study of State Construction in WUPR]. Ivano-Frankivsk: Plai, 278 s. [in Ukrainian].
- Viche v Rolevi, 1918 – Viche v Rolevi [Meeting in the village of Roliv] // *Drohobytshkyi Lystok.* 1918. Nr 7–8. 28 hrudnia. S. 7. [in Ukrainian].
- Haliv, Batiuk, Shykitka, 2023 – *Haliv M., Batiuk T., Shykitka D.* Diialnist ukrainskykh hromadskykh orhanizatsii Drohobychchyny v umovakh vidrodzhennia ukrainskoi derzhavnosti (1918–1919): za materialamy hazety “Drohobytshkyi Lystok” [Activities of Ukrainian public organizations in Drohobych County in the conditions of the revival of Ukrainian statehood (1918–1919): according to the materials of the newspaper “Drohobytshky Lystok” (“Drohobych Leaf”)] // *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Istorii.* 2023. Nr 46. S. 86–93. [in Ukrainian].

- Haliv, Dubyna, 2021 – *Haliv M., Dubyna K.* Diiialnist Drohobytskoi derzhavnoi himnazii u roky Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliki (1918 – 1919) [Activities of the Drohobych State Gymnasium during the years of the West Ukrainian People's Republic (1918 – 1919)] // Sadyba Franka: naukovyi zbirnyk zapovidnyka "Nahuievychi". 2021. Kn. II. S. 646–660. [in Ukrainian].
- Haliv, Ilnytskyi, Shykitka, 2023 – Haliv M., Ilnytskyi V., Shykitka D. Hazeta "Drohobytskyi Lystok" (lystopad 1918 – traven 1919 rr.): kharakterystyka chasopysu [The newspaper "Drohobytsky Lystok" (November 1918 – May 1919): characteristics of the periodical] // Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. 2023. Vyp. 69. Tom 1. S. 37–45. [in Ukrainian].
- Hrabovska, 2009 – *Hrabovska H.* Pravove zabezpechennia osvithoi sfery v Zakhidnoukrainskii Narodnii Respublitsi [Legal Support of the Educational Sphere in the Western Ukrainian People's Republic] // Visnyk Kyivskoho universytetu prava. 2009. Nr 4. S. 65–69. [in Ukrainian].
- Hutsal, 2016 – *Hutsal P.* Ivan Lishchynskyi [Ivan Lishchynskyi] // Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55928. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919a – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 13. 6 liutoho. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919b – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 23. 9 marta. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919c – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 27. 23 marta. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919d – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 31. 6 tsvitnia. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919e – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 32. 9 tsvitnia. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919f – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 36–37. 27 tsvitnia. S. 8. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919g – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 38–39. 1 maia. S. 8. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919h – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 40. 7 maia. S. 4. [in Ukrainian].
- Z Drohobychchyny, 1919i – Z Drohobychchyny [From Drohobych County] // Drohobytskyi Lystok. 1919. Nr 41. 15 maia. S. 3. [in Ukrainian].
- Karpenko, Mytsan, 2005 – *Karpenko O., Mytsan K.* (Comps.). Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika 1918–1923. Dokumenty i materialy. T. 3. Kn. 2 [West Ukrainian People's Republic 1918–1923. Documents and materials. Vol. 3. Book 2]. Ivano-Frankivska: Lileia-NV, 680 s. [in Ukrainian].
- Karpenko, 2001 – *Karpenko O.* (Ed.). Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriia [West Ukrainian People's Republic. 1918–1923: History]. Ivano-Frankivsk: Siversiia, 686 s. [in Ukrainian].
- Kolbenko, 2018 – *Kolbenko A.* (2018). Pravove rehuliuвання osvity v Zakhidnoukrainskii Narodnii Respublitsi [Legal Regulation of Education in West Ukrainian People's Republic] // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia yurydychna. 2018. Issue 67. S. 47–53. [in Ukrainian].
- Korolko, 2018 – *Korolko A.* Kulturno-osvithnia diialnist ukrainskykh povitovykh shkilnykh rad Pokuttia periodu ZUNR (lystopad 1918 – traven 1919 rr.) [Cultural and educational activities of Ukrainian District School Councils during the period of the WUPR (November 1918 – May 1919)] // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Istoriia. 2018. Nr 1 (47). S. 80–98. [in Ukrainian].
- Kuhutiak, 2002 – *Kuhutiak M.V.* Istoriia ukrainskoi natsional-demokratii (1918–1929). T. 1 [History of Ukrainian national democracy (1918–1929). Vol. 1]. Ivano-Frankivsk: Plai, 536 s. [in Ukrainian].
- Kupriichuk, 2013 – *Kupriichuk V.* Derzhavne upravlinnia u haluzi osvity Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliki (lystopad 1918–1919 rik) [State administration in the field of education of the West Ukrainian People's Republic (November 1918–1919)] // Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. 2013. Nr 1. S. 218–225. [in Ukrainian].
- Kurliak, 1999 – *Kurliak I.* Rozvytok shkylntstva na zakhidnoukrainskykh zemliakh v period ZUNR (1918–1919 rr.) [The development of schooling in the western Ukrainian lands during the WUPR period (1918–1919)] // Pedahohika i psykholohiia. 1999. Nr 4. S. 127–135. [in Ukrainian].
- Lishchynskyi, 1926 – *Lishchynskyi I.* Ukrainske narodne uchytelstvo [Ukrainian primary school teachers] // Dilo. 4 lypnia. [in Ukrainian].
- Lukovetskyi, 1973 – *Lukovetskyi I.* Pavlo Lopata na narodnii pratsi v Drohobychi [Pavlo Lopata at the people's work in Drohobych] // Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. New York-Paris-Sydney-Toronto: NTSh, 1973. S. 750–752. [in Ukrainian].
- Lutsiv, 1973 – *Lutsiv L.* Drohobych pid chas ukrainskoi vlady v 1918–1919 rokakh [Drohobych during the Ukrainian rule in 1918–1919] // Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka. New York-Paris-Sydney-Toronto: NTSh, 1973. S. 74–84. [in Ukrainian].
- Lytvyn, Naumenko, 1995 – *Lytvyn M., Naumenko K.* Istoriia ZUNR [History of WUPR]. Lviv: Instytut ukrainoznavstva NAN Ukrainy, 368 s. [in Ukrainian].

- Makarchuk, 1997 – *Makarchuk S.* Ukrainiska Respublika halychan. Narysy pro ZUNR [Ukrainian Republic of Galicians. Essays on WUPR]. Lviv: Svit, 1997. 192 s. [in Ukrainian].
- Oholoshennia, 1919 – Oholoshennia [Announcement] // *Drohobytskyi Lystok*. 1919. Nr 26. 10 marta. S. 4. [in Ukrainian].
- Patslavskyy, 1973 – *Patslavskyy V.* Pershy lystopad u Drohobychi i Boryslavskyy front [First November in Drohobych and the Boryslav front] // *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka*. New York-Paris-Sydney-Toronto: NTSh, 1973. S. 68–74. [in Ukrainian].
- Pershi narady, 1918 – Pershi narady vidporuchnyk silskykh hromad ta organizatsii Drohobychchyny [The first meetings of the representative of rural communities and organizations of Drohobych County] // *Drohobytskyi Lystok*. 1918. Nr 6. 15 hrudnia. S. 3–4. [in Ukrainian].
- Posmertna zghadka, 1919 – Posmertna zghadka [A memorial after death] // *Drohobytskyi Lystok*. 1919. Nr 13. 6 liutoho. S. 4. [in Ukrainian].
- Ratalska-Verbiana, 1973 – *Ratalska-Verbiana M.* Z moikh spomyniv pro batka [From my memories of my father] // *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka*. New York-Paris-Sydney-Toronto: NTSh, 1973. S. 698–700. [in Ukrainian].
- Sviato zluky, 1919 – Sviato zluky v Drohobychi [The Holiday of Reunification in Drohobych] // *Drohobytskyi Lystok*, 1919. Nr 8. 23 sichnia. S. 3. [in Ukrainian].
- Senkiv, Dumynets, 1996 – *Senkiv M., Dumynets I.* Zakhidnoukraisna Narodna Respublika. 1918–1919 rr. [West Ukrainian People's Republic. 1918–1919]. Drohobych, 110 s. [in Ukrainian].
- Sika, 2012 – *Sika V.* Pedahohichna diialnist Andriia Alyskevycha u himnaziiakh Zakarpattia 1920-kh rokiv [Pedagogical activities of Andrii Alyskevich in the gymnasiums of Transcarpathia in the 1920s] // *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. 2012. Issue 3. S. 332–338. [in Ukrainian].
- Sprostovannie, 1918 – Sprostovannie [Refutation] // *Drohobytskyi Lystok*. 1918. Nr 2. 18 padolysta. S. 4. [in Ukrainian].
- Tymchasovi upravyteli, 1918 – Tymchasovi upravyteli uriadiv ukrainskoi derzhavy v Drohobychy [Temporary managers of the governments of the Ukrainian state in Drohobych] // *Drohobytskyi Lystok*. 1918. Nr 1. 12 padolysta. S. 4. [in Ukrainian].
- Tyshchuk, Vivcharenko, 1993 – *Tyshchuk B., Vivcharenko O.* Zakhidnoukraisna Narodna Respublika. 1918–1923 rr. [West Ukrainian People's Republic. 1918–1923]. Kolomyia: Vik, 120 s. [in Ukrainian].
- Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi (TsDIAUL) [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv].
- Sholohon, 2009 – *Sholohon L.* Osvitni protsesy v Zakhidno-Ukrainskii Narodnii Respublitsi (1918–1919 rr.) [Educational processes in the Western Ukrainian People's Republic (1918–1919)] // *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. 2009. Issue 18. S. 240–248. [in Ukrainian].
- Yak Drohobychchyna pereishla, 1918 – Yak Drohobychchyna pereishla u vlast “Ukrainskoi Natsionalnoi Rady” [How Drohobych County came under the control of the “Ukrainian National Council”] // *Drohobytskyi Lystok*. 1918. Nr 1. 12 padolysta. S. 2. [in Ukrainian].
- Haliv, Ilnytskyi, 2019 – *Haliv M., Ilnytskyi V.* The Industrial School for Jewish Girls, Sambir (1925 – 1939): A Local Institutional Description // *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*. 2019. Issue 23/I: Minorities in East-Central Europe throughout the Twentieth Century. P. 119–132. [in English]
- Haliv, Ilnytskyi, 2021 – *Haliv M., Ilnytskyi V.* The Methods of Internal Criticism of Written Sources in the Works of Ukrainian Historians: On the Example of Scientific Narratives on the History of Education (1840s–1930s) // *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*. 2021. Issue 25(1). Pp. 281–297. [in English]
- Haliv, Nevmerzhytska, 2018 – *Haliv M., Nevmerzhytska O.* The Statute of the Industrial School in Drohobych (1888) as a historical source // *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk* [East European Historical Bulletin]. 2018. Issue 6. P. 70–77. [in English]
- Ilnytskyi, Haliv, 2022 – *Ilnytskyi V., Haliv M.* Theoretical Argumentation in the Historical Narrative of Ukraine of the Second Half of the 19th – First Half of the 20th century (on the Example of Research in the History of Education) // *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2022. Nr 3 (39) (July-September). P. 66–80. [in English]
- Szematyzm, 1914 – Szematyzm Krylestwa Galicyi i Lodomerji z wielkiem ksikstwem krakowskiem na rok 1914 [Shematism of the Kingdom of Galicia and Lodomeria with the Grand Duchy of Krakow for 1914]. Lwow: Naki. Galic. c.k. Namiestnictwa, 1769 s. [in Polish].

Отримано 15.03.2024

Отримано в доопрацьованому вигляді 20.03.2024

Прийнято до друку 01.04.2024

Submitted 15.03.2024

Received in revised form 20.03.2024

Accepted for publication 01.04.2024